

สอนสังคมศึกษา (ประวัติศาสตร์) อย่างไรให้น่าสนใจ

ณงณาด สดาวโรคม*

การสอนเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ให้น่าสนใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน และชวนติดตามนั้นมีหลายวิธี เป็นต้นว่า นำเอาของจริงมาให้เด็กเรียนได้สัมผัส (ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5) พาเด็กเรียนออกไปศึกษาแหล่งความรู้ต่าง ๆ หรือเชิญบุคคลที่ร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ มาเล่าเรื่องที่ตนเองประสบให้นักเรียนฟัง เป็นต้น โดยครูผู้สอนต้องพิจารณาให้เหมาะสมว่า เนื้อหาใดควรใช้วิธีสอนแบบใด บางครั้งอาจต้องใช้วิธีสอนมากกว่า 1 วิธี มาผสมผสานในการสอนแต่ละครั้งแต่ละคาบ อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้วิธีสอนแบบใดนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาแล้ว ยังต้องดูวัยและความพร้อมด้านต่างๆ ของนักเรียนประกอบด้วย และจากการที่ได้รับมอบหมายให้สอนเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์เสมอๆ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย สังเกตได้ว่า นอกเหนือจากวิธีสอนดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีวิธีสอนอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเรียนการสอนเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไม่น่าเบื่อแล้วยังช่วยให้น่าสนใจและชวนติดตามอีกด้วย นั่นก็คือการที่ครูผู้สอนนำเอาเกร็ดความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่กำลังสอนอยู่มาเล่าเสริมเพิ่มให้นักเรียนฟัง โดยเกร็ดหรือรายละเอียดปลีกย่อยเหล่านั้น ต้องไม่มีอยู่ในตำราเรียนหรือแบบเรียนในชั้นเรียน เพราะหากมีในหนังสือแบบเรียนแล้วนักเรียนจะไม่ตื่นเต้นและให้ความสนใจเท่าที่ควร

การสอนโดยการนำเอาเกร็ดมาเล่าเสริมนั้น ทำได้
เกือบจะทุกเนื้อหาทั้งในรายวิชาเลือกและวิชาบังคับ และทั้ง
ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย
ตัวอย่างเช่น หากสอนเนื้อหาเรื่องความขัดแย้งและความ
ร่วมมือระหว่างประเทศในรายวิชา ส 605 สังคมศึกษา
ในแบบเรียนจะสรุปสาเหตุของความขัดแย้ง และเมื่อไม่
สามารถหาข้อยุติหรือหาทางประนีประนอมกันได้ (เพราะ
ต่างฝ่ายต่างก็คำนึงถึงผลประโยชน์ของฝ่ายตนเป็นสำคัญ)

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาโรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สุดท้ายก็เกิดสงครามขึ้นและลูกกลมกลายเป็นสงครามโลกถึง 2 ครั้ง สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ความเสียหายมากมายมหาศาลประมาณค่ามิได้เลยทีเดียว โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ตกเป็นเหยื่อของระเบิดปรมาณูถึง 2 ลูกด้วยกัน เกร็ดที่ครูผู้สอนสามารถนำมาเล่าเสริมได้ในตอนนี้ก็คือ เรื่องราวเกี่ยวกับระเบิดปรมาณูทั้ง 2 ลูก อย่างเช่นเล่าว่าลูกแรกนั้นถูกเรียกชื่อว่า "เจ้าหนูน้อย" หรือ Little boy ซึ่งมีน้ำหนักถึง 4,400 กิโลกรัม ยาว 3 เมตร มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.7 เมตร เจ้าหนูน้อยถูกทิ้งลงจากเครื่องบินรบที่ชื่อ "อีโนล่า เกย์" เมื่อเวลา 08.15 น. ของวันที่ 6 สิงหาคม 2488 และได้ระเบิดขึ้นในระดับ 58.0 เมตรเหนือท้องฟ้าเมืองฮิโรชิมา

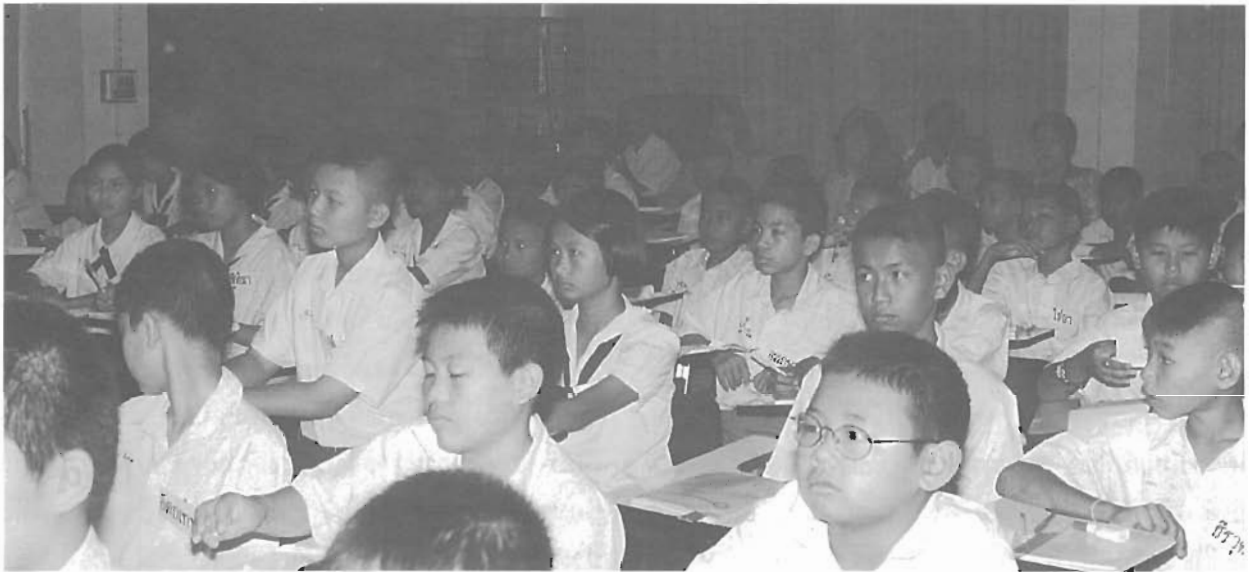
การระเบิดของ "เจ้าหนูน้อย" เริ่มด้วยแสงสว่างเจิดจ้าแวบเหมือนฟ้าแลบ และบริเวณใต้จุดระเบิดโดยตรงนั้นจะมีความร้อนสูงถึง 4,000-5,000 เซลเซียส ดังนั้น คนที่อยู่ในรัศมีทำลายรอบจะกลายเป็นผุยผง เป็นเศษถ่านหรือเป็นขี้เถ้าไปทันที (ตายในทันทีที่ระเบิดขึ้น โดยไม่รู้เนื้อรู้ตัวว่าตนเองตายเพราะเหตุใด) ส่วนคนที่อยู่ไกลออกไปในรัศมี 10 ตารางกิโลเมตร แสงสว่างที่แวบขึ้น รวมทั้งความร้อนที่เกิดตามมานั้น จะทำให้ผู้มองเห็นตาบอดไปทันที และสุดท้ายแรงระเบิดที่เกิดขึ้น ได้ถล่มทำลายฮิโรชิมาทั้งเมืองให้ราบเรียบไปในทันทีทันใด (ว่ากันว่าตึกใหญ่ๆ ในเมืองนี้มีมากถึง 76,000 ตึก ถูกทำลายเป็นผงเถ้าธุลี) ส่วนบริเวณนอกเมือง ก็ได้รอดพ้นเพราะแรงระเบิดของ "เจ้าหนูน้อย" ยังทำให้เกิดไฟไหม้ไปทั่ว ทำลายทั้งบ้านพักอาศัยและชีวิตผู้คน โดยเฉพาะคนนั้น ความร้อนจะเผาไหม้ลอกผิวหนังทั้งตัวออกเป็นริ้วๆ น้ำในแก้วจะเดือดแห้งระเหยไปหมด เกิดอาการกระหายน้ำอย่างรุนแรงและทรุนทรายแล้วตายไปในที่สุด

อย่างไรก็ตามหลังจาก "เจ้าหนูน้อย" ได้ทำลายเมืองฮิโรชิมาไปแล้ว คณะรัฐมนตรีของญี่ปุ่นในขณะนั้นได้ประชุมกันและคาดกันว่าสหรัฐอเมริกาจะมีระเบิดปรมาณูเพียงลูกเดียวเท่านั้น จึงตัดสินใจไม่ยอมแพ้สงคราม ดังนั้น "เจ้าอ้วน" หรือ Fat man ซึ่งมีความยาวประมาณ 3.5 เมตรหนัก 4,500 กิโลกรัม จึงถูกหย่อนลงเหนือท้องฟ้าเมืองนางาซากิ ในอีก 3 วันต่อมา คือ ในวันที่ 9 สิงหาคม 2488

อันที่จริงแล้ว สหรัฐอเมริกาต้องการจะทิ้งระเบิดลูกที่ 2 ลงที่เมืองโคคุระทางฝั่งทะเลตอนเหนือของเกาะคิวชู ซึ่งเป็นที่ตั้งคลังสรรพาวุธใหญ่ของญี่ปุ่น และฝูงบินมฤตยูก็บินมาเหนือท้องฟ้าเมืองโคคุระแล้ว แต่บังเอิญเมฆหนาทึบ ประกอบกับนักบินเกรงจะมีปัญหาเรื่องน้ำมันในการบินกลับ จึงตัดสินใจเลือกเอาเป้าหมายสำรองแทน ซึ่งก็คือ เมืองนางาซากินั่นเอง และเมื่อหย่อน "เจ้าอ้วน" แล้วก็สามารถบินกลับไปยังฐานทัพของสหรัฐอเมริกาบนเกาะโอกินาวาได้อย่างปลอดภัย โชคร้ายจึงเป็นของเมืองนี้ไป

หากพูดถึงสหรัฐอเมริกากับการขุดคลองปานามา ในรายวิชา ส 026 ประวัติศาสตร์อเมริกาแล้ว ครูผู้สอนควรเพิ่มเกร็ดหรือรายละเอียดเกี่ยวกับคลองนี้ให้นักเรียนได้ทราบด้วย เช่นเล่าว่าผู้ได้สัมปทานในการขุดคลองดังกล่าวเป็นครั้งแรก คือ ประเทศฝรั่งเศส แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการขุดด้วยเหตุผลหลายประการ อุปสรรคสำคัญๆ คือ โรคภัยไข้เจ็บ เช่น กาฬโรค และมาเลเรีย เป็นต้น รวมทั้งไม่มีเครื่องจักรที่ทันสมัยพอที่จะดำเนินการ อีกทั้งฝรั่งเศสยังวางแผนจะสร้างคลองให้มีระดับน้ำในคลองอยู่ในระดับเดียวกับน้ำในมหาสมุทร ซึ่งเป็นเรื่องยากมาก แต่ต่อมาเมื่อบริษัทฝรั่งเศสได้ขายสัมปทานให้กับรัฐบาลของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาจึงเริ่มดำเนินการโดยการปราบปรามโรคร้ายก่อน และวางแผนขุดคลองนี้โดยมีประกันน้ำเป็นระยะๆ

การนำเอาเกร็ดหรือรายละเอียดมาเล่าเสริมเพิ่มให้นักเรียนฟังนั้น นับเป็นการสอนอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้บทเรียนน่าสนใจและชวนติดตาม ทั้งจะนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและเกิดนิสัยรักการอ่าน

(เพื่อปรับระดับน้ำให้เท่ากับระดับน้ำในมหาสมุทร) จากนั้นจึงเริ่มขุดในปี ค.ศ.1904 โดยการตัดภูเขาส่วนหนึ่งให้เป็นทางน้ำ สร้างประตูกั้นน้ำไว้ทั้ง 2 ด้าน น้ำที่ไหลลงจากภูเขาก็ตกกระทึกเก็บไว้กลายเป็นทะเลสาบ (Gatun Lake) ซึ่งสูงกว่าระดับน้ำทะเลมาก ในขณะที่เดียวกันก็สร้างประตูกั้นน้ำไว้ทั้ง 2 ฝั่งทะเลด้วย ดังนั้นหากจะแล่นเรือเข้าสู่คลองปานามาจะต้องนำเรือยกจากระดับน้ำทะเลขึ้นสู่ทะเลสาบกาตุน และหากจะออกไม่ว่าจะเป็นด้านเดิมหรือ อีกด้านหนึ่งก็ต้องลดระดับเรือลงให้เท่ากับระดับน้ำทะเลอีกครั้งหนึ่ง

การขุดคลองปานามาของสหรัฐอเมริกาแล้วเสร็จในปี ค.ศ.1914 (รวมเวลา 10 ปี) โดยเสียค่าใช้จ่ายไปทั้งสิ้นถึง 380 ล้านดอลลาร์เลยทีเดียว แต่ผลประโยชน์ที่สหรัฐอเมริกาได้รับก็คุ้มค่าเช่นกัน

หรือหากครุฑดิ่งแนวความคิดในการขุดคอคอดกระซึ่งเกี่ยวข้องกับเนื้อหาเศรษฐกิจของไทย ในรายวิชา ส 504 สังคมศึกษาครูสามารถเล่าเสริมได้ว่า แนวความคิดดังกล่าวไม่ได้เป็นของใหม่ ได้มีการคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อนแล้ว ตั้งแต่ครั้งต้นรัตนโกสินทร์จุดมุ่งหมายของการขุดในครั้งนั้นก็เพื่อประโยชน์ในการทำสงครามกับพม่า ทั้งนี้เพราะการเคลื่อนย้ายกำลังทางเรือทำได้ง่ายและสะดวกกว่าการเดินทางบกภูเขา แต่ในที่สุดได้เลิกล้มแนวคิดดังกล่าวไปในสมัยรัชกาลที่ 4 เพราะพม่าหันไปรบกับอังกฤษแทนและตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษไปในที่สุด โดยมีได้มารุกรานไทยอีกเลย

รัฐบาลในยุคต่อๆ มากก็ได้มีแนวคิดที่จะขุดคอคอดกระอีกเช่นกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของไทยให้เฟื่องฟูยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาคใต้ อย่างไรก็ตามเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง แนวคิดในเรื่องดังกล่าวจึงขาดความต่อเนื่อง การขุดคอคอดกระจึงยังคงเป็นเพียงความฝันอยู่เช่นเดิม

หากสอนเนื้อหาเรื่องการสร้างปากกรุงเทพฯ เป็นราชธานี ในรายวิชา ส 306 ประเทศของเรา ในแบบเรียนกล่าวว่า มีเหตุผลสำคัญ 2 ประการ ทำให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้อ้ายพระนครมาอยู่ทางฝั่งตะวันออก(ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา)ได้แก่ เหตุผลทางด้านยุทธศาสตร์ และด้านการขยายเมือง โดยเฉพาะในประเด็นหลังนั้น ในแบบเรียนระบุไว้ว่า พระราชวังเดิมนั้นมีบริเวณคับแคบ จะขยายพระราชวังและตัวเมืองให้กว้างออกไปกว่าเดิมไม่ได้อีกแล้ว เพราะมีวัดชานอยู่ถึง 2 ด้าน 2 วัดด้วยกันคือ วัดแจ้งและวัดท้ายตลาด ครูผู้สอนสามารถเพิ่มเกร็ดเกี่ยวกับวัดแจ้งเข้าไปได้ว่า ที่เรียกกันว่า "วัดแจ้ง" นั้น ได้ชื่อนี้มาจากพระเจ้ากรุงธนบุรี นั่นเอง เพราะมีเรื่องเล่าชานเป็นตำนานสืบต่อกันมาว่า เมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 นั้น พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงอพยพจากกรุงเก่ามาตามลำแม่น้ำเจ้าพระยา และเมื่อมาถึงหน้าวัดแห่งนี้ก็ดอนรุ่งแสงพอดี จึงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกชื่อว่า "วัดแจ้ง" และต่อมาเมื่อรัชกาลที่ 2 โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์

พระองค์จึงพระทานนามใหม่ว่า "วัดอรุณราชอาราม" และได้เปลี่ยนมาเป็นวัด "วัดอรุณราชวราราม" อย่างปัจจุบัน ในสมัยรัชกาลที่ 4 จุดเด่นของวัดนี้อยู่ที่พระปรางค์ ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นพระปรางค์ที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง และประเทศไทยเราก็ได้นำเอาลักษณะของพระปรางค์องค์นี้มาเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของประเทศด้วย ส่วนวัดท้ายตลาดนั้นปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น "วัดโมฬีโลกยาราม"

สรุปได้ว่าการนำเอาเกร็ดหรือรายละเอียดมาเล่าเสริมเพิ่มเติมให้นักเรียนฟังนั้น นับเป็นการสอนอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้บทเรียนน่าสนใจและชวนติดตาม ทั้งจะนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและเกิดนิสัยรักการอ่านอีกด้วย อย่างไรก็ตาม

ครูผู้สอนพึงตระหนักว่า ควรใช้วิธีนี้สลับสับเปลี่ยนหรือผสมผสานกับวิธีสอนอื่นๆ บ้าง อีกทั้งในขณะที่ใช้วิธีนี้ครูสามารถนำเอาสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ประกอบด้วย เช่น รูปภาพ สไลด์หรืออื่นๆ ตามความเหมาะสม ก็จะทำให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังต้องเป็นผู้รักการอ่าน ช่างจด ช่างจำ ช่างสังเกต และไม่เบื่อที่จะนำมาเล่าอีกด้วย โดยพยายามดึงเอาข้อมูลที่มีอยู่มาเสริมให้สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหาที่กำลังสอน รวมทั้งใช้ลีลา น้ำเสียง และกิริยาท่าทางประกอบให้เหมาะสมกับเรื่องนั้นๆ จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

บรรณานุกรม

- คนยา (นามแฝง). 2538. "คลองปานามา", เทียบรอบโลก. 151 (มีนาคม), 28-29
- ธิดา สาระยา และคณะ. 2536. แบบเรียน ส 605 สังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิทยา สุจริตนารักษ์ และประพจน์ อัศววิรุฬหการ. 2535. แบบเรียน ส 306 ประเทศของเรา 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- แสงชัย สุนทรวัฒน์. 2538. "ไอ้หนูน้อยกับไอ้ฮ่วน", ไทยรัฐ. 40(มีนาคม), 2.
- หน่อไม้จั้น (นามแฝง). 2537. "แว่วระฆังที่ริมคลอง", เทียบรอบโลก. 142(มิถุนายน), 124-131.